

MUISTIO

Hyväksytty ylioppilaskunnan
hallituksessa 17.8.2002

BOLOGNAN JULISTUS ON MAHDOLLISUUS LUODA JOUSTAVIEN VALINTOJEN YLIOPISTOJÄRJESTELMÄ

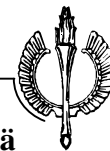
Turun yliopiston ylioppilaskunta näkee Bolognan julistuksen mahdollisuutena kehittää Suomeen entistäkin parempi yliopistojärjestelmä. Haastaakseen muita tahoja luovaan ja ennakkoluulottomaan keskusteluun parhaista ratkaisuvaihtoehdoista, ylioppilaskunta esittää oman näkemyksensä suomalaisten yliopistojen tutkintouudistuksesta.

Ylioppilaskunnan näkemys yliopistojärjestelmän kehittämisestä perustuu seuraaviin kahteen tavoitteeseen:

(I) Uudistuksen tulee pystyä säilyttämään nykyisen järjestelmän hyvät ominaisuudet.

- a) **maksuton opinto-oikeus:** tasa-arvoinen mahdollisuus korkeakoulutukseen vanhempien varallisuudesta, sosiaalisesta taustasta tms. riippumatta
- b) **korkea koulutustaso on julkilausuttu tavoite: ylempi korkeakoulututkinto säilyy jatkossakin yliopistollisena perustutkintona.** Tämä on vahvuus sekä yhteiskunnalle kokonaisuutena että useiden tärkeiden ammattien hoitamiseksi (opettajat, lääkärit, juristit).
- c) kaikilla opiskelijoilla on enemmän tai vähemmän joustava **mahdollisuus opiskella niin pitkälle kuin he haluavat opiskella**, sekä taloudellisesti että opinto-oikeuden puolesta.
- d) **kaikilla tutkinnoilla on tarkoitus:** ne ovat sekä tieteellisesti mielekkäitä että työelämässä käypä kokonaisuuksia. Tutkinnon suorittaminen on arvokasta niin yksilölle kuin yhteiskunnalle.
- e) **mahdollisuus kehittää laajasti ajattelua ja laventaa sivistystä** – opiskelu ei ole pääsääntöisesti sidottu valmiisiin, rajattuihin putkiin. Sivistyksellä ja tieteellä on yhteiskunnallinen arvo itsessään, ei vain välineellistä arvoa.
- f) **karsintakynnys on yliopistoon pyrittäessä:** yliopiston sisällä ei ole karsintajärjestelmää. On suunnatonta tuhlausta kouluttaa paljon ihmisiä ensin vähän matkaa ja sitten pudottaa heidät pois – pienellä maalla ei ole varaa hukata suurta lahjakkuuspotentiaalia.

Tutkintouudistus ei saa heikentää tasokkaan suomalaisen korkeakoulujärjestelmän peruspilareita. Kansainvälisten esikuvien (tai mielikuvien) perässä ei pidä juosta, jos ne heikentävät suomalaista järjestelmää. Sellaista kansainvälistä tarvetta ei ole eikä saa olla.

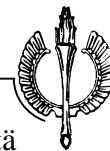
(II) Bolognan prosessin avaamat mahdollisuudet kehittää nykyistä järjestelmää pitää kuitenkin käyttää täysimääräisesti hyväksi.

- a) **mahdollisuus liikkua joustavammin alemman korkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen...**
 1. **lähitieteiden välillä.** Alempi kk-tutkinto tarjoaa järkeväen nivelkohdan siirtyä omaa erikoistumista parhaiten palvelevan oppiaineen maisteriopintoihin tai poikkitieteelliseen maisteriohjelmaan.
 2. **suomalaisten ja ulkomaisten yliopistojen välillä.** Itsenäisempi alempi kk-tutkinto tarjoaa opiskelijalle myös mahdollisuuden entistä sujuvammin etsiä suorittamaan omaa erikoistumista ja osaamista tukevaa maisterin tutkintoa paikkakunnasta ja maasta riippumatta.
- b) **joustavuus antaa mahdollisuuden laajentaa omaa tieteellistä näkemystä ja hankkia monipuolisempaa osaamista,** josta on myös enemmän hyötyä tutkinnonjälkeisessä (työ)elämässä.
- c) **opiskelu ja työnteko voidaan erottaa selkeämmin toisistaan.** Oman alan työkokemuksen hankkiminen voisi pääosin keskittyä kandidaatin tutkinnon jälkeiseen välivaiheeseen ennen maisteriopintojen aloittamista. Näin ollen myös opinnot jäsentyisivät tiiviimmäksi ja sujuvammaksi kokonaisuudeksi.
- d) **kandidaatintutkinto jäsentää opintoja asettamalla mielekkään välitavoitteen:** parhaimmillaan kandidaatintutkinto parantaa myös läpäisyä.
- e) **kokonaan tutkintoa vaille jääminen vähenee radikaalisti:** alempi kk-tutkinto tarjoaa mielekkään ”pelastusrenkaan” niille, jotka eivät syystä tai toisesta (perhe, sairaus, työelämä jne.) suorita maisterintutkintoa.
- f) **vahvistaa maisterintutkintoa suorittamattoman opiskelijan asemaa työmarkkinoilla.** Samalla kandidaatintutkinto tarjoaa kunniakkaan mahdollisuuden siirtyä pysyvästi opiskelusta työelämään, vaikka ylempi kk-tutkinto jäisi suorittamatta.
- g) tutkintouudistuksen yhteydessä on **tilaisuus tehdä muutenkin välttämättömät tarkistukset nykyisiin tutkintosisältöihin ja niiden kuormittavuuteen.**

Bolognan prosessi tarjoaa ennen kaikkea mahdollisuuden **joustavien valintojen tutkintojärjestelmään**, jossa opiskelija voi mahdollisimman helposti – minimaalisin hallinnollisin estein – rakentaa erilaisista tarjolla olevista palasista omaa osaamistaan tukevan, niin yksilölle kuin yhteiskunnalle mielekkään tutkintokokonaisuuden.

Tutkintorakenne

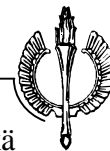
Ylioppilaskunnan mielestä suomalainen koulutusjärjestelmä on tällä hetkellä hyvässä kunnossa. Bolognan julistuksen kolmesta keskeisestä tavoitteesta – kilpailukyvystä, työllistävyydestä ja liikkuvuudesta – olemme jo saavuttaneet kaksi ensin mainittua. **Suomalaisen järjestelmän heikkous on kuitenkin vähäinen horisontaalinen liikkuvuus.** Perinteisessä oppiainejatkumossa opiskelija hankkii valtaosan yliopistokoulutuksestaan – mahdollisesti aina tohtorin tutkintoon asti – saman yliopiston samassa oppiaineessa. Oppiainejatkumolla on omat kiistämättömät vahvuutensa, mutta **ylioppilaskunta näkee opiskelijoiden liikkuvuuden lähitieteiden välillä mahdollisuutena laajentaa opiskelijan tieteellistä näkemystä ja monipuolistaa hänen työmarkkinavalmiuksiaan.**

Jo työmarkkinoiden edellyttämien pätevyysvaatimusten takia on todennäköistä, että jatkossakin valtaosa opiskelijoista suorittaa ylemmän kk-tutkinnon. Ylemmän kk-tutkinnon suorittamista ei tule aiemmasta vaikeuttaa opinto-oikeutta rajaamalla. Uuden hakukierroksen luominen kandidaatin ja maisterintutkinnon välille olisi paitsi inhimillisesti raskasta ja huomattavan työlästä, myös asettaisi yliopistot ja eri koulutusalat keskenään eriarvoiseen asemaan kilpailtaessa maisteriopiskelijoista. Jos tavoitteena on tehdä joustavampi ja opintojen etenemistä edistävä tutkintojärjestelmä, ei kannata ehdoin tahdoin rakentaa ylimääräisiä, entistä kankeampia rakenteita.

Järjestelmän tulisi perustua siihen, että opiskelijan mahdollisuuksia liikkuvuuteen parannetaan, mutta häntä ei pakoteta siihen, eikä hänen asemaansa heikennetä.

- **Ylioppilaskunta esittää, että pääsykokeet läpäisevä opiskelija saa opinto-oikeuden suoraan ylempään korkeakoulututkintoon omassa oppiaineessaan.** Valmistuttuaan kandidaatiksi opiskelija voi halutessaan käyttää tämän optio-oikeutensa vähintään viiden vuoden ajan. (*ns. integroitu linja*) **Itse tutkinnon suoritusaikaa ei rajoiteta.**
- **Vaihtoehtoisesti opiskelija voi hakea suorittamaan maisterin tutkintoa erillisen täydentävän haun kautta** lähitieteen maisteriopintoihin tai poikkitieteelliseen maisteriohjelmaan joko omassa yliopistossa tai toisessa suomalaisessa yliopistossa. Lisäksi uusi tutkintojärjestelmä antaa aiempaa monipuolisemmat mahdollisuudet hakea ulkomaisten yliopistojen maisterin opintoihin.
- **Uuden, inhimillisesti ja taloudellisesti raskaan pääsykoekierroksen syntymistä on vältettävä.** On selvää, että jollain keinoin karsintaa maisteriopintoihin kuitenkin täytyy tehdä. Tähän voidaan nähdä useita erilaisia keinoja; ensisijaisia kriteerejä voisivat olla opintomenestys kandidaatin opinnoissa ja opintosuuntautumisella osoitettu kiinnostus. **Täydentävän maisterihaun mahdolliset toteuttamistavat on perusteellisesti selvitettävä** ennen järjestelmän käyttöönottoa.
- Samojen valintakriteerien on koskettava niin kotimaisia kuin ulkomaisia hakijoita.
- Erillisiin (ja määrällisesti rajattuihin) maisteriohjelmiin voidaan, mikäli perustelut ovat hyvät, järjestää pääsykoe.
- **Päätösvallan maisteriopiskelijavalinnassa** (keitä valitaan ja millä perustein) **tulee olla viime kädessä oppiaineella tai muulla vastaavalla koulutusta antavalla yksiköllä.** Tätä tieteenalalle kuuluvaa autonomiaa ei pidä viedä. Käytännöt eivät kuitenkaan voi vaihdella sattumanvaraisesti: yliopisto- tai tiedekuntatasolla tulisi olla vähintään yhteiset suuntaviivat täydentävän maisterihaun karsintaperiaatteista.
- Oppiaineita ja koulutusyksiköitä tulisi kannustaa laaja-alaisuuteen, kun määritellään, miltä aloilta (ja millä edellytyksin) voi hakea oppiaineeseen tai muuhun koulutusyksikköön suorittamaan maisteriopintoja. Tämä pätee niin yliopistollisten kandidaatintutkintojen kuin ammattikorkeakoulututkintojenkin soveltuvuuden arvioimiseen.
- **Soveltuvan alemman ammattikorkeakoulututkinnon tehnyt opiskelija voi hakea yliopiston maisteriopintoihin suorittuaan tieteellisiä valmiuksia antavat siltaopinnot.** Siltaopinnot tulisi voida suorittaa lukukaudessa. Ne voitaisiin esimerkiksi tarjota avoimen yliopiston puitteissa (esimerkiksi kesällä suoritettavina opintoina).
- **Erillisten maisteriohjelmien määrän on pysyttävä kohtuudessa.** Maisteriohjelmista ei ole mielekästä muodostaa tieteelliseltä profiililtaan samankaltaisia – samoista resursseista kilpailevia – haastajia perusoppiaineväylälle.

Maisteriohjelmien tulee olla poikkitieteellisiä ja/tai vieraskielisiä sekä yliopiston vahvuusalueita tukevia.

Tutkintosisällöt

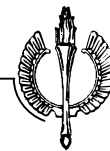
Alemman ja ylemmän kk-tutkinnon selkeä erottaminen toisistaan aiheuttaa merkittäviä uudistustarpeita opintosisältöihin. Vaikka pääväylä olisikin edelleen suorittaa maisteriopinnot samassa oppiaineessa kuin kandidaatin opinnot, asettaa kandidaatintutkinnon itsenäinen asema uudistustarpeita sen oppisisältöihin. Erityisesti paineet kohdistuvat nykyisiin aineopintoihin. Toisaalta myös maisteriopinnoista täytyy tehdä monipuolisempia, jottei maisteriopinnoista tule pelkästään pro gradu –tutkielmaan keskittyvää kokonaisuutta.

Suurin osa yleis-, kieli- ja sivuaineopinnoista suoritetaan alemman kk-tutkinnon yhteydessä. Kandidaatin opintoihin sopii pääaineen lisäksi esimerkiksi kaksi perusopintosivuainetta tai yksi perus- ja aineopinnot sisältävä sivuaine. Maisteriopinnoissa rajallisen yleis-, kieli- ja sivuaineopintojen tarjonnan tulisi perustua maisteriopintojen opintosuuntauksen tukemiseen (alueellisesti suuntautuvassa maisteriohjelmassa on ko. alueen kielen opintoja jne.).

Aineenopettajan pedagogiset opinnot olisi mielekästä jakaa kahteen kokonaisuuteen: alemman kk-tutkinnon yhteydessä tarjottaviin pedagogisiin perusopintoihin, sekä ylemmän kk-tutkinnon yhteydessä suoritettaviin opettajan pätevyyden antaviin opettajan pedagogisiin aineopintoihin, joka sisältää auskultointivaiheen. Alemman kk-tutkinnon yhteydessä tarjottavia pedagogisia opintoja olisi mielekästä tarjota mahdollisimman laajalle osalle opiskelijoita yleisiä viestintä- ja opetusvalmiuksia antavina opintoina. Näin ollen myös opettajan pätevyyden hankkiminen tulisi aiempaa houkuttelevammaksi.

Duaalimallin periaatteiden mukaisesti yliopistojen tulee vastustaa kiusausta tehdä kandidaatintutkinnoista työelämäkeskeisiä, välineellisiin taitoihin keskittyviä. **Kandidaatintutkinto on tieteellisiä, analyttisiä ja kriittisiä valmiuksia antava kokonaisuus, joka mahdollistaa maisteriopinnot** ja jonka suoritettuaan opiskelijalla on valmiuksia ja taitoja toimia myös työmarkkinoilla. **Yliopistojen ei tule pyrkiä liikaa ammattikorkeakoulun vahvuusalueille** – ammatillisten valmiuksien kehittäminen voidaan tuoda tutkintoihin yleisopintojen osana erillisinä kokonaisuuksina, ei opintosisältöjen painotusten muuttumisena.

- **Itsenäinen alempi kk-tutkinto asettaa korkeampia tieteellisiä vaatimuksia kandidaatintutkielmalle (lopputyölle)**
- **Kandidaatintutkielman vahvistaminen merkitsee sitä, että pro gradu – tutkielman (ja siihen liittyvien erikoistöiden) laajuutta voitaisiin pienentää maltillisesti vähentämättä kuitenkaan sen tieteellistä tasoa.** Gradun tarkoituksena ei ole testata istumalihasten kestävyttä vaan tieteellisen argumentoinnin ja ajattelun riittävyttä.
- Maisterilta edellytettävä tieteellinen taso ei näin ollen laske, vaan tieteellinen kehittyminen tulisi aiempaan verrattuna selkeämmin kahdessa eri vaiheessa, kandidaatin tutkielmassa ja pro gradu –tutkielmassa.

Tutkintojen mitoitus

Tutkintouudistuksen yhteydessä on tärkeää tehdä kokonaisvaltainen opintojen kuormittavuuden arviointi. Uudistus ei saa missään nimessä johtaa tutkintosisältöjen määrän kasvuun. Joillain aloilla opintosisällöt ovat kasvaneet vuosi vuodelta ja tutkinnon suorittaminen on tullut liian raskaaksi. Toisaalta myös eri opintosuorituksista saatavat opintoviikkomäärät eivät enää ole suhteessa toisiinsa. Arvioinnissa kannattaa hyödyntää ns. ydinainesanalyysejä: mikä on tieteenalan kannalta välttämätöntä ydinsisältöä (must-know), mikä jossain määrin tärkeää (good-to-know) ja mikä vain perifeeristä tietoa (nice-to-know).

Ylioppilaskunnan mielestä on mielekästä siirtyä yhteiseen eurooppalaiseen ECTS-pohjaiseen järjestelmään opintojen mittaamisessa (tällöin siis nimeltään ECS, European Credit System). Tässä yhteydessä on kuitenkin tehtävä kokonaisvaltainen opintojen sisältöjen ja mitoituksen sekä niiden välisten suhteiden tarkistaminen.

ECS-järjestelmään siirtyminen tekee vähemmän mielekkääksi keskustelun kandidaatin ja maisterin tutkinnon välisistä opintoviikkosuhteista. **Tärkeämpää on tutkintojen välinen kokosuhde kuin mittayksikkö.** Näin ollen 3+2 -mallin mukaisesti nykyisillä opintoviikoilla mitattuna tulisi siirtyä suhteiltaan esimerkiksi 90/100 ov + 60 ov malliin.

Useilla aloilla on selvää, että tällä hetkellä syventävien opintojen ov-määrät ovat työmäärään nähden turhan alhaisia. Näin ollen vaikka maisteriopintojen kokoa kasvatetaan, tulee varmistaa ettei maisteriopintojen koko kasva suhteettoman suureksi.

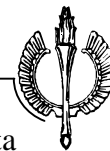
- **Tutkintouudistus merkitsee nykyisen alemman kk-tutkinnon koon pienenemistä ja maisteriopintojen koon kasvamista.**

Opintojen eteneminen ja rakenteellisten esteiden poistaminen

Kandidaatin ja maisterintutkinnon selkeä erottaminen voi tuoda mukanaan ei-toivottuja haittavaikutuksia, kuten opintojen viivästymistä opintosuoritusten ajoitusyistä. Näin ollen järjestelmässä tulee olla edelleenkin joustavuutta, jotta mahdollistetaan mahdollisimman tehokas, yksilöllinen opiskelutahti.

Liikkuvuuden lisääminen – niin saman yliopiston sisällä, kansallisesti kuin kansainvälisesti – on Bolognan prosessin keskeisiä mahdollisuuksia. **Vaihto-opintojen hyväksilukemisen ongelmia on määrätietoisesti poistettava tutkintouudistuksen yhteydessä.** Vaihto-opiskelun ajoitus saattaa muodostua uudessa tutkintojärjestelmässä ongelmaksi. Siksi siihen tulee erityisesti paneutua – vaihto-opiskelusta ei saa tulla automaattisesti opintoja pitkittävää.

- **Kandidaatin opintojen yhteydessä tehdyt opinnot, joita ei sisällytetä kandidaatintutkintoon, ovat pääsääntöisesti sisällytettävissä maisterin tutkintoon** (ko. oppiaineen määrittelemien ehdoin).
- **Opiskelijan sivuaineopiskelumahdollisuuksia ei tule nykyisestä rajoittaa.** Erillisiin kandidaatin ja maisterintutkintoihin tosin jatkossa mahtunee nykyistä vähemmän sivuaineita. Näin ollen tehostetulla opintojen ohjauksella on korostettava

sivuaineiden valinnan aiempaa kriittisempää merkitystä ja sitä kautta mahdollistettava opiskelijan opintojen koherenttisuus ja sujuva opinnoissa eteneminen.

- **Tutkintovaatimusten on mahdollistettava vaihto-opintojen tehokas hyväksilukeminen.** Oppiaineilla on vastuu omien vaihtokorkeakoulujensa laadun takaamisesta niin, että kyseisessä korkeakoulussa suoritettujen opintojen hyväksilukeminen onnistuu kokonaisuudessaan. Jollei hyväksilukeminen ole mahdollista oppiaineen varsinaisten opintojen puitteissa, on vaihto-opinnot voitava sisällyttää tutkintoon erillisinä sivuaine- tai yleisopintoina. Vaihto-opintojen tulee olla mahdollisia niin kandidaatti- kuin maisterivaiheessakin; kandidaattiopinnoissa vaihdosta voi hakea enemmän yleisiä valmiuksia omalle alalle, maisterivaiheessa taas vaihto-opintojen tulisi tukea selvästi omaa erikoistumista.
- **Kansallista liikkuvuutta tulee parantaa luomalla ns. JOO-sopimuksen kaltainen, kaikkien yliopistojen välinen opinto-oikeussopimus (valtakunnallinen opinto-oikeus).** Tutkintouudistuksessa ei tule unohtaa tutkintojen sisällä tapahtuvan liikkuvuuden merkitystä myös kansallisella tasolla. Toisessa yliopistossa tehtävä, erikoistumista tukeva, sivuaine syventää opiskelijan valmiuksia hänen haluamassaan suuntauksessa. Tässä edesauttavat myös eri yliopistojen oppiaineiden yhteiset koulutusverkostot ja opintokokonaisuudet.
- **Uusi tutkintojärjestelmä tuo, varsinkin alkuvuosina, suuria paineita aloittavan opiskelijan opintojen ohjaukselle.** Peruskoulutuksen jakautuminen kahteen vaiheeseen korostaa opintovalintojen merkitystä opintojen sujuvassa etenemisessä. Opintojen ohjauksella – opettajatutor-järjestelmällä, henkilökohtaisen opintosuunnitelman tekemisellä (HOPS) – on pyrittävä mahdollistamaan oikeiden valintojen tekeminen oikeassa paikassa.
- **Tutkintouudistus asettaa merkittäviä paineita yliopiston henkilöstölle, jolle tulee järjestää riittävästi koulutusta.** Henkilöstökoulutuksessa on panostettava siihen, että niin opetus- kuin hallintohenkilökunta tuntee uuden järjestelmän tavoitteet ja painotukset.

Liite 1: kaavio TYY:n esityksestä uudeksi tutkintorakenteeksi

Lisätietoja:

Korkeakoulupoliittinen sihteeri Ville Niinistö, puh. (02) 276 9613, tyy-koposihteeri@utu.fi

Hallituksen puheenjohtaja Lasse Miettinen, puh. (02) 276 9620, lahemi@utu.fi

Hallituksen koulutuspoliittinen vastaava Kirsi Airio, puh. (02) 276 9621, kimaai@utu.fi